

Potensi Aplikasi Blockchain Dalam Pengurusan Zakat

Oleh : Nur Syahirah Binti Mohd Noh
(Pensyarah ACIS,UiTM Kampus Kuala Pilah

Islam adalah agama yang syumul yang mementingkan nilai-nilai murni seperti saling membantu dan kerjasama. Zakat adalah salah satu elemen dalam Islam yang menggalakkan umatnya membantu antara satu sama lain. Perkataan zakat berasal daripada zakaa yang bermakna suci bersih (Mustafa Bugha, 1997). Allah berfirman dalam Surah Al-Syams, ayat 9 yang bermaksud: "Sesungguhnya beruntunglah orang yang mensucikan jiwa".

Mensucikan jiwa yang dimaksudkan dalam ayat ini adalah mensucikan diri daripada akhlak yang buruk, kemudian perkataan zakat digunakan dalam istilah syariah sebagai penyucian harta yang wajib ditunaikan oleh umat Islam yang berkemampuan. Rasulullah bersabda, "terbina Islam atas lima perkara: mengucap dua kalimah syahadah, mendirikan solat, menunaikan zakat, berpuasa di bulan Ramadan dan menunaikan haji" (Riwayat Bukhari & Muslim).

Institusi zakat pula dilihat sebagai satu institusi rasmi yang menguruskan kewangan umat Islam. Institusi zakat yang sudah lama terbentuk masih lagi relevan pada masa kini terutamanya dalam konteks pembangunan ummah dan sebagai salah satu jalan penyelesaian kepada kepincangan dan jurang ekonomi antara golongan kaya dan miskin. Banyak kajian yang dilakukan telah membuktikan bahawa kutipan dan agihan zakat yang cekap dan efisien mampu mengurangkan kadar kemiskinan. Bank Negara Malaysia juga percaya sistem kewangan yang stabil mampu menggalakkan pertumbuhan ekonomi dan antara cara untuk mencapai

matlamat ini ialah menggunakan teknologi secara efektif dan budaya kerja yang baik bagi meningkatkan produktiviti, kualiti dan ketelusan.

Maka, bagi menyahut seruan Bank Negara Malaysia agar menggunakan teknologi secara efektif, institusi zakat perlu sentiasa ke hadapan dan tidak ketinggalan dalam teknologi yang mampu meningkatkan kecekapan dan ketelusan institusi tersebut. Bermula pada tahun 2009, selepas matawang kripto diperkenalkan, teknologi blockchain mula dikenali sebagai platform yang digunakan oleh Bitcoin bagi menjalan perniagaan matawang (Manav Gupta). Selepas itu, blockchain mula mendapat perhatian dunia termasuk syarikat-syarikat gergasi dan penyelidikan tentang blockchain ini dimulakan bagi mengkaji fungsi blockchain selain daripada matawang kripto.

Tidak dapat dinafikan bahawa blockchain mampu memberi banyak manfaat kepada jabatan kerajaan dan firma perniagaan. Sejak tahun 2009, kajian tentang blockchain giat dijalankan dan setakat Februari 2018, sebanyak 20 syarikat gergasi telah melabur dan bercadang untuk mengaplikasi blockchain dalam perniagaan antaranya Microsoft telah mempaten lebih 40 paten blockchain untuk syarikatnya dan Mastercard mempaten hampir 30 paten blockchain dengan harapan mampu membuka peluang perdagangan yang baru menggunakan lejar teragih (distributed ledger).

Berdasarkan laporan daripada Deloitte University Press, blockchain adalah lejar digital yang boleh disaksikan dan dikendalikan oleh

semua peserta yang berada di dalam ekosistem blockchain itu. Manav Gupta menjelaskan blockchain mampu membina kepercayaan awam dengan lima ciri iaitu; (1) diedarkan dan mampan, (2) selamat, privasi dan tidak boleh dibatalkan, (3) telus dan boleh diaudit, (4) berasaskan persetujuan dan transaksi, (5) dirancang dan fleksibel. Miraz dan Ali (2018) berpendapat blockchain berpotensi untuk diperkasakan bukan sahaja di dalam matawang kripto malah ia juga boleh diaplikasi dalam pentadbiran seperti pengurusan aset, kesihatan dan juga kewangan. Blockchain juga boleh direalisasikan dalam perundangan, perbankan, perakaunan, media, hartanah dan harta intelek.

Dalam masa yang sama, syarikat teknologi kewangan yang berpusat di Singapura, Finterra Pte Ltd. melancarkan Waqf Blockchain bagi tujuan memodenkan pengurusan dan pelaburan dalam sistem waqf. Menurut syarikat tersebut, dana wakaf seluruh dunia dianggarkan bernilai USD 1 trillion, namun gagal membantu perkembangan umat Islam. Oleh itu, mereka mengambil inisiatif untuk membuat inovasi menggunakan teknologi blockchain bagi menjadikan sistem wakaf lebih berdaya saing dan kompetitif.

Menurut akhbar Utusan Malaysia bertarikh 4 Jun 2014 menyatakan institusi zakat gagal untuk melaksanakan tugasnya dengan baik dan efisien bagi membendung masalah kemiskinan dalam kalangan umat Islam di Malaysia. Hal ini menimbulkan keraguan pembayar zakat sehingga sebahagian daripada mereka memilih untuk membayar zakat secara terus kepada golongan asnaf. Terdapat kajian yang dijalankan pada tahun 2012 menyimpulkan bahawa populasi muslim di sesebuah negeri berkorelasi secara positif

dengan kutipan zakat negeri tersebut, namun, kutipan yang tinggi tidak membuktikan institusi zakat negeri tersebut cekap dalam pengurusannya. Masih banyak usaha dan perubahan yang perlu dilakukan untuk meningkatkan efisiensi institusi zakat negeri.

Kutipan zakat terutamanya zakat perniagaan masih belum optimum dan usaha keras masih perlu dilakukan untuk memaksimum kutipan zakat. Keberkesanan kutipan zakat dan pengagihan zakat amat bergantung pada pengurusan oleh institusi zakat. Namun begitu, aspek pengagihan zakat merupakan satu aspek yang sangat penting kerana ia menunjukkan bagaimana dana zakat dapat memberi impak kepada masyarakat dan negara dalam aspek pembasmian kemiskinan dan pembangunan ekonomi.

Teknologi blockchain adalah satu fenomena baru bukan sahaja di Malaysia malah di seluruh dunia. Kajian demi kajian sedang giat dijalankan terutamanya di negara-negara barat dan syarikat-syarikat gergasi di dunia telah menunjukkan minat untuk membuat pelaburan di dalam teknologi ini. Oleh itu, Malaysia sebagai negara Islam yang dipandang tinggi oleh dunia juga tidak seharusnya ketinggalan dalam mengejar dan mengaplikasikan teknologi ini. Teknologi blockchain ini mampu membawa tranformasi di dalam pentadbiran kerajaan dan institusi kewangan terutamanya daripada aspek kecekapan dan keselamatan. Selaku institusi yang menguruskan kewangan umat Islam, institusi zakat haruslah menyediakan perkhidmatan yang terbaik dan membina persepsi positif kepada pelanggan berlandaskan hukum syara' dan dalam masa yang sama tidak ketinggalan dalam aspek teknologi.

